

ΠΑΤΡΙΚ ΛΗ ΦΕΡΜΟΡ

Η απαγωγή του Στρατηγού Κράιπε

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

Χάρτες	10
Πρόλογος	13
Η απαγωγή του στρατηγού Κράιπε:	33
Πολεμικές αναφορές, Κρήτη 1942-1945:	149
Κατάλογος ψευδωνύμων:	154
Αναφορά Αρ. 1:	157
Αναφορά Αρ. 2:	174
Αναφορά Αρ. 3:	187
Αναφορά Αρ. 4:	199
Αναφορά Αρ. 5:	201
Αναφορά Αρ. 6:	207
Αναφορά Αρ. 7:	214
Αναφορά Αρ. 8:	217
Αναφορά Αρ. 9:	229
Οδηγός στη διαδρομή της απαγωγής:	233
Σημείωση σχετικά με τους συνεργάτες:	263
Ευχαριστίες:	265

Η ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΚΡΑΪΠΕ

I

ΟΙ ΟΡΟΣΕΙΡΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, οικείες έπειτα από δύο σχεδόν χρόνια λαθραίας διαμονής και εκατοντάδων απαιτητικών πεζοποριών, φαίνονταν αρκετά διαφορετικές από το άνοιγμα στο δάπεδο του «πειραγμένου» βομβαρδιστικού και τα κενά ανάμεσα στα σύννεφα από κάτω μας: ένα χάος από χιονοσκεπείς, μακρινές και τεράστιες μυτερές κορυφές που λαμποκοπούσαν λευκές σαν παγετώνας στον ήλιο του Φεβρουαρίου. Εκεί, αναπάντεχα, σε ένα μικροσκοπικό οροπέδιο ανάμεσα στις κορυφές, τρεμόπαιζαν οι τρεις φωτιές του σινιάλου. Πολύ σύντομα άρχισαν να μεγαλώνουν με ταχύτητα: Απελευθερωμένο επιτέλους από τον θόρυβο μέσα στο Λιμπερέιτορ, το αλεξίπτωτο γλιστρούσε απαλά προς τα κάτω, προς την καρδιά του τριγώνου. Μικροσκοπικές φιγούρες φαίνονταν να τρέχουν στο φως της φωτιάς και ύστερα από πολύ λίγο το χιόνι έπνιξε τον γδούπο της προσγείωσης. Στριμωξίδι και αγκαλιάσματα, μουστάκια και φαβορίτες μπροστά στο πρόσωπό μου, ένα σωρό κρητικές φωνές, μία αγγλική. Η τέλεια προσγείωση!

Το οροπέδιο του Καθαρού ήταν πολύ μικρό για να πέσουν όλοι μαζί και οι τέσσερις επιβάτες του αεροπλάνου: Κάθε πήδημα απαιτούσε έναν νέο γύρο. Κι έτσι, με το που βρέθηκα ασφαλής στο έδαφος, έπρεπε να κάνω σήμα με τον φακό πως όλα ήταν εντάξει. Αλλά το κενό μέσα από το οποίο είχα πηδήξει

είχε κλείσει. Η τύχη μας, προς το παρόν, είχε εξαντληθεί. Κάναμε σινιάλα, ο καθένας με τη σειρά του, προς τον επανερχόμενο βόμβο του αεροπλάνου που ξεχωρίζαμε ανά στιγμές από την άλλη πλευρά των σύννεφων που κινούνταν βιαστικά μέχρι που ο θόρυβος απομακρύνθηκε και ξέραμε ότι το αεροπλάνο επέστρεφε στο Μπρίντιζι. Το ηθικό μας βούλιαξε. Ανησυχούσαμε πως ο θόρυβος ίσως να είχε κινητοποιήσει τη γερμανική φρουρά στην Κριτσά. Υπήρχε και ο κίνδυνος να μας προλάβει η αυγή όσο θα κατεβαίναμε.

Διαλύσαμε τις φωτιές, ρίξαμε μια βιτσιά στα μουλάρια που δεν είχαν τελικά φορτίο, για να αρχίσουν να κινούνται, και, ελπίζοντας να χιονίσει για να καλυφθούν τα ίχνη μας, ξεκινήσαμε τη μακρά και δύσκολη πορεία προς τα κάτω. Ένα λαμπρό φεγγάρι μάς έφεγγε σε όλο τον δρόμο, σαν να μας κοροϊδευε. Τελικά περάσαμε κουρασμένοι μέσα από τα πουρνάρια και τις κουμαριές που έκλειναν την είσοδο της σπηλιάς που θα ήταν το σπίτι μας, την ώρα που άρχισε να χαράζει η 6η Φεβρουαρίου 1944.

Όπως ήρθαν τα πράγματα, έμεινα με τον Σάντι Ρέντελ¹⁵ στη σπηλιά του πάνω από έναν μήνα. Η σπηλιά βρισκόταν ψηλά, κοντά σε μια βολική πηγή στα βουνά του Λασιθίου πάνω από το χωριό Τάπες στην ανατολική Κρήτη. Γεμάτη καπνό, ρεύματα και υγρασία, αλλά αναπauτική με τα κλαριά από θάμνους στρωμένα κάτω από τους σταλακτίτες, ήταν αντιπροσωπευτική διαφόρων τέτοιων λημεριών που υπάρχουν σε όλο το νησί· κάθε τέτοιο λημέρι στεγάσει έναν λοχία ασυρματιστή, μια μικρή

15 Ο λοχαγός (και αργότερα ταγματάρχης) Α. Μ. Ρέντελ. Αργότερα διακεκριμένος δημοσιογράφος της εφημερίδας *The Times*.

ακολουθία κρητικών συνεργατών και έναν από τους λίγους διασκορπισμένους και μεταμφιεσμένους βρετανούς αξιωματικούς του Σώματος Πληροφοριών.

Κανείς από αυτούς τους αξιωματικούς δεν ήταν μόνιμος. Το μόνο κοινό που είχαν ήταν τουλάχιστον κάποια βασικά αρχαία ελληνικά από το σχολείο. Είχαν όλοι τους έναν δυνατό δεσμό με την Ελλάδα και την Κρήτη και συμμετείχαν ενεργότατα όχι μόνο στις στρατιωτικές επιτυχίες και αποτυχίες του νησιού αλλά και, όσο περισσότερο διαρκούσε η κατοχή, σε κάθε πτυχή της ζωής: στη διαφυγή των δικών μας στρατιωτών που είχαν μείνει στο νησί μετά τη μάχη αλλά και στη διαφυγή (για εκπαίδευση και στη συνέχεια επιστροφή) αντιστασιακών. Προσπαθούσαν να βοηθήσουν τις χήρες και τα ορφανά, να συλλέξουν πληροφορίες για τον εχθρό, βοηθούσαν στις επιδρομές των καταδρομέων και τις ρίψεις όπλων και προμηθειών, στην οργάνωση της αντίστασης και τη συμφιλίωση μεταξύ αντίπαλων αρχηγών.

Γίναμε, όπως ήρθαν τα πράγματα, μέλη της οικογένειας. Η διαμονή μας στις σπηλιές ήταν συχνά σύντομη. Αποτελούσαν μεγάλο κίνδυνο για τα χωριά που μας προσέφεραν αγγελιοφόρους και προμήθειες και ανιχνευτές και μετακινούμασταν πολύ συχνά εξαιτίας των εφόδων του εχθρού. Ήταν ένα κρυφτό που κατέληγε συνήθως σε κάποια πρόχειρη κλίνη σε άλλο καταφύγιο, στην επόμενη οροσειρά. Ούτε μια μέρα δεν θα μπορούσαμε να επιβιώσουμε χωρίς την παθιασμένη υποστήριξη των νησιωτών: ένα αίσθημα που οι τρομερές κακουχίες της κατοχής, οι εκτελέσεις των ομήρων, η ισοπέδωση και οι σφαγές στα χωριά απλώς ενίσχυαν.

Ακολούθησε μια περίοδος πολύ άσχημου καιρού: αναβολές, ακυρώσεις και άκυρες εκκινήσεις. Κάθε βράδυ ξεκινούσαμε

μαζί με τον Σάντι και την ομάδα μας για το οροπέδιο. Ξανά και ξανά ακούγαμε το αεροπλάνο να κάνει κύκλους πάνω από τα σύννεφα. Πάντοτε μάταια. Ο λοχίας Ντίλι βρισκόταν μονίμως σκυμμένος πάνω από τον ασύρματό του και έστελνε ή λάβαινε μηνύματα από το Αρχηγείο της ΔΕΕ στο Κάιρο. (Πόσο μακριά έμοιαζε να βρίσκεται!) Περνούσαμε αυτό τον χρόνο παρατεταμένης αδράνειας καθισμένοι γύρω από τη φωτιά, τραγουδώντας και λέγοντας ιστορίες μαζί με τους Κρητικούς, απωθώντας το κρύο με ρακή και κρασί. Ατέλειωτα παιχνίδια με χαρτιά και ατέλειωτες κουβέντες και αρκετός χρόνος, όπως φάνηκε σύντομα, για να καλλιεργήσω ένα από αυτά τα μουστάκια που φέρουν όλοι οι ορεσίβιοι Κρητικοί και να συνηθίσω ξανά τα ρούχα του βουνού: βράκα, ψηλές μαύρες μπότες, ένα στριφογυριστό βαθυκόκκινο ζωνάρι με ένα σιλέτο με αλαβάστρινη λαβή σε μακρύ ασημένιο θηκάρι, μαύρο πουκάμισο, μπλε κεντητό γιλέκο και σφιχτό μαύρο μαντίλι με κρόσσια. Επιπλέον, όταν μετακινούμασταν, μια λευκή κάπα με κουκούλα από μαλλί κασίκας, μια μεγάλη ροζιασμένη μαγκούρα, μια φυσιγγιοθήκη περασμένη σταυρωτά και ένα όπλο περασμένο στον ώμο, η απεικόνιση μιας μακράς και παράτολμης παράδοσης που ερχόταν από τις βεντέτες του βουνού, τον ανταρτοπόλεμο και την ένοπλη εξέγερση κατά των Τούρκων. Αρκετός χρόνος όμως, πάνω απ' όλα, για να σκεφτώ το σχέδιό μας.

Η ιδέα της αιχμαλωσίας του γερμανού διοικητή είχε αρχίσει να παίρνει μορφή το περασμένο φθινόπωρο. Την εποχή της ιταλικής συνθηκολόγησης ο στρατηγός Κάρτα, διοικητής της Μεραρχίας Σιένα που κατείχε τις τέσσερις επαρχίες του ανατολικότερου άκρου της Κρήτης, απεχθανόταν και μισούσε τους συμμάχους του. Δεν ήταν δύσκολο, με τη βοήθεια του ιταλού

υπεύθυνου αντικατασκοπείας, με τον οποίο βρισκόμουν σε επαφή εδώ και καιρό, να τον πείσω κατά τη διάρκεια μιας με-ταμεσονύκτιας συνάντησης στο αρχηγείο του στη Νεάπολη να φύγει για το Κάιρο μαζί με τον υπασπιστή του και αρκετούς αξιωματικούς, αλλά και τα αμυντικά σχέδια για την ανατολική Κρήτη. Το αυτοκίνητό του, με εμφανή τα διακριτικά του, το στείλαμε στα βορειοανατολικά, όπου εγκαταλείφθηκε για να παραπλανήσει τον εχθρό, ενώ εμείς ξεκινήσαμε με τα πόδια προς τα νοτιοδυτικά. (Οι Γερμανοί κινήθηκαν την επόμενη μέ-ρα.) Έγινε μεγάλος σαματάς, έρευνες, αναγνωριστικά αερο-πλάνα, φυλλάδια που πρόσφεραν αμοιβή. Αλλά καταφέραμε να τους περάσουμε και τους επιβίβάσαμε σε ένα μηχανοκίνητο σκάφος σε έναν μικρό όρμο κοντά στον Τσούτσουρα. Φτάσαμε στη Μάρσα Ματρούχ το επόμενο απόγευμα και στο Κάιρο το επόμενο πρωί. (Βρισκόμουν στο νησί δυο χρόνια σχεδόν.)

Παρουσίασα στη διοίκηση της ΔΕΕ την πρόταση για την απα-γωγή του στρατηγού Μιούλερ. Ήταν διοικητής της 22ης Με-ραρχίας Πεζικού της Βρέμης (Σεβαστουπόλεως), που είχε την έδρα της στο Ηράκλειο. Υποστήριξα ότι στην Κρήτη χρειαζό-μασταν όλοι μια τέτοιου είδους ενέργεια. Ο στρατηγός ενέπνεε σε όλους αισθήματα μίσους και φόβου –ακόμα περισσότερο ίσως και από τον στρατηγό Μπράουερ στα Χανιά¹⁶– εξαιτίας της τρομακτικής βαναυσότητας που τον διέκρινε: η επιστράτευση του πληθυσμού σε καταναγκαστικά έργα για τα αεροδρόμια, οι μαζικές εκτελέσεις ομήρων, η απόλυτη καταστροφή ολόκλη-ρων χωριών και η εξολόθρευση του πληθυσμού τους ως αντί-ποινα, τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις της Γκεσάπο. Το ηθικό πλήγμα στις γερμανικές δυνάμεις που βρίσκονταν στην

16 Εκτελέστηκαν και οι δύο ως εγκληματίες πολέμου το 1946.

Κρήτη θα ήταν μεγάλο. Θα χτυπούσε αποφασιστικά την αυτοπεποίθηση και το γόητρό τους. Θα είχε αποτέλεσμα και στο δικό μας ηθικό επίσης: Το ηθικά σωστό αλλά πληκτικό καθήκον μας –να προσπαθούμε να περιορίσουμε τις άτακτες κινήσεις προετοιμάζοντας τη μαζική εξέγερση στην οποία ελπίζαμε όλοι– ήταν επίπονο και συχνά άχαρο. Πάνω απ’ όλα, η κίνηση αυτή θα ήταν μια τονωτική ένεση για τους Κρητικούς. Το ηθικό μας, μετά τα αντίποινα στην περιοχή της Βιάννου την περίοδο της ιταλικής συνθηκολόγησης, ήταν πολύ πεσμένο. Και μια σημαντική ομάδα αντίστασης –αυτή του Μανώλη Μπαντουβά– βρισκόταν υπό προσωρινή διάλυση. Η πράξη αυτή θα ήταν ένας θρίαμβος του κινήματος της αντίστασης που είχε κρατήσει το νησί τόσο αποτελεσματικά ενωμένο παρά τις αντιξοότητες. Και θα ανέκοπτε κάπως τους απεσταλμένους της αριστεράς από την ηπειρωτική χώρα που –πολύ αργά, ευτυχώς– προσπαθούσαν να δημιουργήσουν και στην Κρήτη την ίδια διχόνοια που μάστιζε ήδη την ηπειρωτική χώρα. Η προτεινόμενη ενέργεια θα ήταν, πάνω απ’ όλα, μια αγγλο-κρητική υπόθεση, σύμβολο και επιτομή του δεσμού που είχε σφυρηλατηθεί κατά τη Μάχη [της Κρήτης, το 1941] και τους τριάντα μήνες που είχαν ακολουθήσει. Μπορούσε να γίνει, υποστήριζα με θέρμη, με την απαραίτητη μυστικότητα και τη σωστή χρονική στιγμή έτσι που να αποφευχθούν η αιματοχυσία και, κατά συνέπεια, τα αντίποινα. (Είχα μια πολύ ασαφή ιδέα σχετικά με το πώς θα γινόταν αυτό.) Προς μεγάλη μου έκπληξη, η ιδέα έγινε δεκτή.

Δεν υπήρχε λόγος να ψάξω για τον πρώτο συνεργάτη. Ο Μανώλης Πατεράκης από το Κουστογιέρακο Σελίνου, στη δυτικότερη πλευρά του νησιού, ήταν οδηγός μου πάνω από έναν χρόνο. Γιδοβοσκός και πρώην χωροφύλακας, είχε παλέψει μανιασμένα

ενάντια στους αλεξιπτωτιστές στη Μάχη. Ένα δυο χρόνια μεγαλύτερος από μένα, ακούραστος, ατάραχος σαν να ήταν φτιαγμένος από γρανίτη, νευρώδης σαν ερυθρόδερμος, άριστος σκοπευτής και στα βουνά εξίσου γρήγορος με τα αγριοκάτσικα που κυνηγούσε συχνά, ήταν (και παραμένει) ο καλύτερος τύπος κρητικού ορεσίβιου (θα εμφανιστούν πολλοί τέτοιοι σε αυτή την αφήγηση). Χωρίς ίχνος εγωισμού, βρισκόταν στα βουνά από αγνό πατριωτισμό, και το μείγμα λογικής, ζεστασιάς, στωικισμού, ειρωνείας και χιούμορ που τον χαρακτήριζε, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες αρετές του τον καθιστούσαν πολυτιμότερο από δέκα κοινούς θνητούς. Είχαμε ξεπεράσει μαζί εκατοντάδες πεζοπορίες και πολλές συγκρούσεις. Είχαμε μάλιστα κάνει μια άκαρπη προσπάθεια, το προηγούμενο καλοκαίρι, να βουλιάξουμε ένα γερμανικό δεξαμενόπλοιο στο λιμάνι του Ηρακλείου. Κανείς από τους δυο μας δεν σκόπευε να φύγει από την Κρήτη μαζί με τους Ιταλούς –ο Μανώλης ήταν παρών σε όλες τις πρόσφατες συναντήσεις στο αρχηγείο των Ιταλών–, αλλά ο άσχημος καιρός είχε αναγκάσει το σκάφος να επισπεύσει την αναχώρησή του και, όταν διαπιστώσαμε ότι είχαν σηκώσει την άγκυρα, ήμασταν ήδη πολύ μακριά από την ακτή για να επιστρέψουμε κολυμπώντας μέσα στο σκοτάδι. Κι έτσι, ευτυχώς, βρισκόταν εδώ στο Κάιρο.

Το να βρω κάποιον αξιωματικό που θα μπορούσε να με αντικαταστήσει όσο εγώ θα έκανα αναγνώριση εδάφους και να αναλάβει τις επικοινωνίες όσο θα έλειπα από το αρχηγείο μας –διότι δεν υπήρχε περίπτωση να κουβαλάω ασύρματο με μπαταρίες και γεννήτρια– ήταν δυσκολότερο. Αλλά η τύχη ήταν πάλι με το μέρος μου. Ο Μπιλ Στάνλεϊ-Μος, που είχε έρθει στη ΔΕΕ από το Τρίτο Τάγμα των Κόλντστριμ στην έρημο, ήταν ένας κοσμογυρισμένος και κοσμοπολίτης εικοσιδυάχρονος που διέθετε γοητεία

και ομορφιά. Ταλαντούχος, με μεγάλη εξυπνάδα και φαντασία, καλός φίλος και συνεργός (μαζί με αρκετούς άλλους συντρόφους από τη ΔΕΕ – με τους οποίους μοιραζόμασταν ένα σπίτι στο Ζαμαλέκ) σε όλες τις υπερβολές που δικαιολογούσαν ή επέβαλλαν οι άδειες στο Κάιρο. Συμφώνησε αμέσως με το σχέδιο και αποδείχτηκε ανεκτίμητος συνεργάτης και τέλειος σύντροφος σε όλη τη διάρκεια της επιχείρησης.

Το σχέδιο πήρε μπρος αμέσως. Πήρα προαγωγή σε ταγματάρχη και ο Μος ένα τρίτο αστέρι στην επωμίδα του. Βρήκα τον Γιώργο Τυράκη, που, αν και νεότερος, ήταν της ίδιας ποιότητας με τον Μανώλη. Είχε φύγει από το χωριό του, τον Φουρφουρά στο Αμάρι, για εκπαίδευση πριν από μερικούς μήνες, έπειτα από μακρά θητεία, και έγινε η σκιά του Μπίλι. Τα βρήκαν αμέσως, αν και στην αρχή δεν μπορούσαν να επικοινωνήσουν καθόλου, παρά μόνο με χαμόγελα και χειρονομίες. Την υπόλοιπη ομάδα θα τη στρατολογούσαμε στην Κρήτη. Οι προετοιμασίες συνεχίστηκαν με ενθουσιασμό.

Σχεδιάζαμε να πέσουμε με αλεξίπτωτο όσο πιο κοντά γινόταν στο Ηράκλειο. Ο Σάντι Ρέντελ, τον οποίο είχαμε ειδοποιήσει με τον ασύρματο, βρήκε ένα ιδανικό σημείο. Όμως, μετά την εκπαίδευση στην Παλαιστίνη και πολλές καθυστερήσεις, καταφέραμε να πετάξουμε στο αεροδρόμιο της Τόκρα, κοντά στη Βεγγάζη, στις αρχές Ιανουαρίου, έπειτα από τρομερά αιγυπτιακά Χριστούγεννα. Εκεί, μαζί με ένα σωρό άλλους που ετοιμάζονταν να πέσουν για να συναντήσουν τους παρτιζάνους του Τίτο και άλλους για την ηπειρωτική Ελλάδα, περιμέναμε για μέρες ενώ η βροχή έπεφτε ασταμάτητα στις σκηνές. Όλα αυτά μάταια. Τελικά πήγαμε με αεροπλάνο στην Ιταλία και φτάσαμε για την πρώτη παράσταση του *Κουρέα της Σεβίλλης* στο κατεστραμμένο από τους βομβαρδισμούς Μπάρι, που ήταν

πλέον το πολύβουο άτυπο αρχηγείο του Όγδοου Στρατού. Ήταν ωραία να βρίσκεται κανείς και πάλι σε μια ηπειρωτική ευρωπαϊκή πόλη, αλλά οι μέρες της αναμονής δύσκολα υποφέρονταν. Όμως, τελικά, αφού ειδοποιηθήκαμε μόλις μισή ώρα νωρίτερα, μας μετέφεραν με αυτοκίνητο, με απίστευτη ταχύτητα, στα νότια, μέσα από τα χωριά της Απουλίας με τα κωνικά σπίτια. Ένα μεταποιημένο βομβαρδιστικό περίμενε στον διάδρομο του αεροδρομίου του Μπρίντζι και απογειωθήκαμε μέσα στο μελαγχολικό λυκόφως του Φεβρουαρίου.

Σύντομα βρεθήκαμε μόνοι μέσα στο πηχτό σκοτάδι, μονάχα με τον εκπαιδευτή και τα αλεξίπτωτα, τέσσερα για μας και τα υπόλοιπα για τα τεράστια κυλινδρικά κιβώτια. Μέσα τους, και πάνω μας, υπήρχε ο εξοπλισμός μας για την επιχείρηση: χάρτες, πιστόλια, βόμβες, στιλέτα καταδρομέων, κλομπ, σιδερογροθιές, σκοπευτικές διόπτρες, σιγαστήρες, ένας μπόγος ημι-αυτόματα Μάρλιν, πυρομαχικά, κόφτες για σύρματα, λίμες ραμμένες στις φόδρες για τα κάγκελα φυλακής, μαγνητικοί μηχανισμοί απόδρασης, φωτοβολίδες, μεταμφιέσεις, φίμωτρα, χλωροφόρμιο, ανεμόσκαλες, χρυσές λίρες, αθόρυβα παπούτσια, τορπίλες Μπανγκαλόρ¹⁷, παντός είδους εκρηκτικά, από ζελατινοδυναμίτιδα και βαμβακοπυρίτιδα μέχρι εκρηκτικές καβαλίνες, οι οποίες, μας είπαν, μπορούσαν να κάνουν ένα ολόκληρο άρμα σκόνη. Όλα αυτά τα πράγματα τα οποία περιγράφουν με τόσες υπέροχες λεπτομέρειες οι συγγραφείς κατασκοπικών περιπετειών. Επίσης αμφεταμίνες, επιδέσμους, σταγόνες που προκαλούν λιποθυμία και χάπια αυτοκτονίας για περίπτωση ανάγκης, αν κάποιος πιανόταν με τη λάθος στολή.

17 Τορπίλη Μπανγκαλόρ: τυποποιημένο εκρηκτικό για καταστροφή κωλυμάτων από μονάδες μηχανικού. (Σ.τ.Μ.)

Ήλπιζα ότι δεν θα χρησιμοποιούσαμε κανένα από αυτά, και ειδικά το τελευταίο.

Πολύ αργότερα, φωνάζοντας για να ακουστεί πάνω από τον θόρυβο των μηχανών, ο εκπαιδευτής μάς έβγαλε από τον λήθαργο στον οποίο παραδόξως βυθίζεται κανείς τέτοιες στιγμές. Γύρω έφεγγε το φεγγάρι και στη συνέχεια είδαμε τις απαστράπτουσες κορυφές των Λευκών Ορέων και της Ίδης και νιώσαμε το ρεύμα του ψυχρού αέρα από την καταπακτή που είχε ανοίξει ο εκπαιδευτής στο δάπεδο του αεροπλάνου. «Το σπίτι μας» είπε ο Μανώλης, κοιτώντας κάτω. Αλλά δεν ήταν αλήθεια παρά μόνο για μένα.

Οι νυχτερινοί κύκλοι του αεροπλάνου πάνω από το οροπέδιο καθιστούσαν την περιοχή πολύ επικίνδυνη πλέον για μας. Η φρουρά στην Κριτσά αυξήθηκε στους εκατό άντρες –υπήρχαν σχεδόν 50.000 στρατιώτες του εχθρού στο νησί– και οι επιχειρήσεις σαρώματος και οι ενέδρες, όπως και οι περιστασιακοί πυροβολισμοί (αν και μέσα στο σκοτάδι οι Γερμανοί κατάφεραν μόνο να αλληλοτραυματίζονται) μας πλησίαζαν όλο και περισσότερο. Πάνω που ετοιμαζόμασταν να στείλουμε μήνυμα στο Κάιρο προτείνοντας ένα εναλλακτικό ραντεβού στα νότια από θαλάσσης, έφτασε ένα μήνυμα από το αρχηγείο με αυτήν ακριβώς την πρόταση. (Ο Μπίλι και οι υπόλοιποι είχαν επιστρέψει για άλλη μια φορά στο Κάιρο από την Ιταλία. Κατευθύνονταν επιτέλους προς τη Μάρσα Ματρούχ.) Με τη βοήθεια μιας ξαφνικής πυκνής ομίχλης, ο Σάντι κι εγώ καταφέραμε να φύγουμε την κατάλληλη στιγμή και χωριστήκαμε με το σχέδιο να ξανασυναντηθούμε αργότερα.

Ο Μάρτιος πέρασε με πεζοπορίες μέσα σε χιόνια και ανέμους, συλλέγοντας πληροφορίες, ανανεώνοντας τις επαφές και

εντοπίζοντας παλιούς συντρόφους που μπορεί να χρειαζόμουν. Μια είδηση, στα τέλη Μαρτίου, προκάλεσε μεγάλη αναστάτωση: Ο στρατηγός Μιούλερ αντικαταστάθηκε αναπάντεχα από τον Κράιπε, έναν στρατηγό από το ρωσικό μέτωπο. Όλες οι ως τώρα καθυστερήσεις φάνταζαν, υπό το πρίσμα των νέων εξελίξεων, ακόμα χειρότερες. Όμως, έλεγα για να παρηγορηθώ, ο ηθικός αντίκτυπος της αιχμαλωσίας του διοικητή θα ήταν εξίσου έντονος, όποιος κι αν ήταν ο διοικητής. Το μόνο που κατάφερα να μάθω ήταν ότι είχε διοικήσει μεραρχίες στο Λένινγκραντ και στο Κουμπάν και του είχε απονεμηθεί ο Σταυρός των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού.

Επιτέλους, στις αρχές Απριλίου, εγώ μαζί με τον Σάντι, τον Τζον Στάνλεϊ –άλλον παλιό σύντροφο– και διάφορους ανθρώπους που έπρεπε να φύγουν είχαμε μαζευτεί στην απαγορευμένη ορεινή ζώνη πάνω από τη νότια ακτή, κοντά στον Τσούτσουρα. Είχαμε μια λαχτάρα μερικά μίλια από την ακτή, στο μοναστήρι των Αγίων Αποστόλων: Μια βαριά οπλισμένη ομάδα Γερμανών που έψαχναν για τρόφιμα έφτασε την ώρα που τρώγαμε. Ο αρχιμανδρίτης Θεοφύλακτος ίσα που πρόλαβε να μας κρύψει στο κελάρι προτού μπουν μέσα οι Γερμανοί απαιτώντας ένα καλό γεύμα. Καθόμασταν κουλουριασμένοι από κάτω ανάμεσα στις λάμπες που έμοιαζε να έχουν βγει από τις *Χίλιες και μια νύχτες* και τους ακούγαμε, ώσπου, χαρούμενοι με το άφθονο κρασί που τους πρόσφερε ο αρχιμανδρίτης, έφυγαν τραγουδώντας.

Ένα από τα σημαντικότερα κατορθώματα της πολυτάραχης ζωής του Πάτρικ Λη Φέρμορ ήταν η απαγωγή του γερμανού διοικητή της Κρήτης, του στρατηγού Κράιπε τον Απρίλιο του 1944. Με το αμίμητο συγγραφικό του στυλ, ο Φέρμορ μας δίνει τη δική του περιγραφή για μια από τις μεγάλες περιπέτειες του Δευτέρου Παγκόσμιου πολέμου.